

подальшим погіршенням екологічної обстановки, зниженням тривалості й якості життя населення країни. Зважаючи на глобалізацію світової економіки, а також враховуючи еколого-економічну проблематику в цілому, така важлива складова екологічного менеджменту як екологічна відповідальність, повинна входити до компромісної стратегії управління підприємствами, які функціонують з позиції екологічно відповідального бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Гассий В. В. Экологическая ответственность бизнеса как элемент государственно-частного партнерства / В. В. Гассий, И. М. Потравный. *Маркетинг і менеджмент*. 2011. № 3. С. 179 – 187.
2. Грішнова О. Впровадження екологічної відповідальності в практику менеджменту вітчизняних підприємств / О. Грішнова, О. Брінцева / *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія : Економіка*. 2013. № 10 (151). С. 13–18.
3. Смоленніков Д. О. Роль екологічної відповідальності бізнесу на шляху до сталого розвитку / Д. О. Смоленніков. *Вісник Сумського державного університету. Серія: Економіка*. 2013. №4. С. 35–39.
4. Porter M., van der Linder C. Green and the Competitive. Ending the Stalemate // Welford R., Starkey R. (eds.) *Business and the Environment*. London: Earthscan Publications Ltd., 1996.
5. Про охорону навколишнього природного середовища. *Закон України від 26.06.1991*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.

УДК 378.1

Вахрушова Оксана Русланівна,
здобувач першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти спеціальності 073
«Менеджмент», Полтавського
національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка,
м. Полтава;
Стрельніков Віктор Юрійович, доктор
педагогічних наук, професор, професор
кафедри педагогічної майстерності та
менеджменту імені І. А. Зязюна
Полтавського національного
педагогічного університету імені
В. Г. Короленка, м. Полтава

**ЕФЕКТИВНЕ ПРОЄКТУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОГО
КОМПОНЕНТА ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ МЕНЕДЖЕРІВ**

Процес проєктування технології підготовки менеджерів має розпочинатися з постановки навчальної мети (цілей), які є своєрідним її ядром. Мета є найважливішим показником в оцінюванні результату діяльності, у ній закладена модель майбутнього. На основі об'єктивного існування двох джерел проєктування мотиваційного компонента технології підготовки менеджерів: навколишньої дійсності та особистості студента, можна визначити два основні типи цілей: цілі-вектори (самовизначення, самоактуалізація, розвиток індивідуальності) та цілі-заплановані результати (навченість). Проблема полягає у визначенні пріоритетів під час вибору мети (цілей), а також у тому, що цілі-заплановані результати можна застосувати для поетапного контролю, тоді як цілі-вектори за визначенням не можуть бути кінцевими результатами процесу підготовки менеджерів. Можливе вирішення цієї проблеми слід шукати у виявленні об'єктивної закономірності, що пов'язує основні компоненти соціокультурного досвіду і структури особистості та побудові на цій основі єдиної системи цілей педагогічної діяльності.

Різні підходи щодо проєктування технологій підготовки менеджерів взагалі та мотиваційного компонента технології означеної підготовки зокрема представлені у дослідженнях М. Артюшиної [8], В. Беспалька [1], О. Котикової [8], Л. Лебедик [2-7], Г. Романової [8], В. Стрельнікова [9-23] та ін. Так, В. Беспалько [1] розглядає як основу педагогічної технології дидактичний процес, зазначаючи, що можна уявити структуру будь-якого дидактичного процесу у вигляді трьох взаємопов'язаних та взаємовпливових компонентів: мотиваційного (М), власне пізнавальної діяльності студента (Пд), та управління (У) цією діяльністю з боку педагога чи технічних засобів навчання. Він символічно зображає структуру цього процесу формулою: $D_{пр} = M + Пд. + У.$

Відома класифікація навчальних цілей за рівнями засвоєння, який виокремлює чотири послідовні рівні засвоєння як здібності вирішувати різні задачі (В. Беспалько [1, с. 55-56]): 1) діяльність із упізнання чи репродуктивні алгоритмічні дії; 2) самостійне застосовування інформації про раніше засвоєну

орієнтовну основу виконання даної дії; 3) застосування раніше засвоєних дій для вирішення нетипової задачі, що є продуктивною дією; 4) якщо в задачі ціль діяльності є відомою лише в загальній формі, а пошук поширюється на ситуацію та дії, що ведуть до досягнення цілей, це продуктивна дія творчого типу, у результаті якої створюється об'єктивно нове орієнтувальне підґрунтя діяльності. Розглянуті рівні засвоєння є послідовними фазами формування майстерності, ієрархією рівнів засвоєння досвіду.

Класифікації навчальних цілей здійснюються і за іншими основами. Так, у вітчизняній теорії та практиці відомим є підхід до визначення цілей за такою сферою досвіду особистості учня, як напрями освітньої діяльності, відповідно до якого визначають навчальні цілі (оволодіння знаннями, уміннями і навичками), розвивальні (вдосконалення розумових здібностей учнів, що вможливають пізнавальну діяльність – розвиток мислення, пам'яті, мови, уяви, творчих здібностей) та виховні (формування світогляду, наукових переконань, моралі й естетичної культури) [8, с. 106-107].

Для діагностичної постановки цілей, що характеризуються точністю, визначеністю, вимірюваністю, актуальною є класифікація цілей за структурою освітньої підготовки, яка визначає безпосередній рівень проектування цілей викладачем. Зокрема, означена класифікація включає такі ієрархічні рівні: глобальні – загальнодержавні цілі освіти; етапні – цілі етапів і профілів освітньої підготовки, конкретних закладів освіти; оперативні – безпосередньо навчальні цілі, тобто цілі курсів, дисциплін, предметів, розділів, тем, занять.

Проектування мотиваційного компонента технології підготовки менеджерів здійснюється на оперативному рівні, водночас навчальні цілі потребують конкретизації, що передбачає визначення таких їх рівнів [1, с. 29-94]: 1) загальні – опис основних передбачуваних навчальних результатів на визначеному етапі підготовки менеджерів й освітньої підготовки (загальна навчальна ціль дисципліни, теми, заняття); 2) орієнтовні – перелік усіх можливих результатів навчальної діяльності (умінь), що досягаються у процесі

підготовки менеджерів; 3) конкретні – докладний опис результатів навчальної діяльності, засобів і способів її досягнення, контролю і необхідних норм.

Цілі, що відображені в навчальному процесі, формують мотивацію учіння за умов усвідомлення та перетворення їх до особистісного смислу. Як зазначає В. Беспалько, мистецтво мотивації учіння – невід’ємна якість творчо працюючих учителів, а вивчення їхнього досвіду – це створення відповідних технологій, розв’язання одного із завдань педагогічної науки, яка має відповідати принципу природовідповідності навчання [1, с. 98].

Загалом проведений аналіз свідчить про те, що мотиваційний цикл утворюється системою всіх заходів щодо управління мотиваційними процесами. Повноцінний мотиваційний цикл складається з таких етапів: вступного-мотиваційного (викликання похідної мотивації); підтримувального (підтримка та підсилення мотивів, що виникли); завершального (забезпечення мотивації на подальше вивчення навчального матеріалу). Отже, мотивація має здійснюватися на всіх етапах процесу підготовки менеджерів.

У забезпеченні навчальної мотивації можна виокремити низку несприятливих і сприятливих чинників, які послаблюють або підсилюють навчальну мотивацію. До несприятливих чинників навчальної мотивації ми відносимо: незрозумілість та нечіткість поставлених завдань, необхідність їх виконання; навчальне перевантаження чи недовантаження; недостатню поінформованість студентів; відсутність конкретних позитивних результатів; некомпетентність викладача; погані взаємини у навчальній групі; надто сувора, несправедлива критика; невмотивована відмова у визнанні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии. М. : Педагогика, 1989. 192 с.
2. Лебедик Л. В. Використання сучасних моделей навчання у контексті менеджменту професійної підготовки вчителів природничо-математичних спеціальностей. *Освіта. Інноватика. Практика : науковий журнал*. Вип. 1 (4). Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2018. С. 21–27.
3. Лебедик Л. В. Менеджмент підготовки викладачів вищої школи. *Наукові*

записки / Ред. кол.: В. В. Радул, С. П. Величко та ін. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. Вип. 141. Ч. II. С. 124–126.

4. Лебедик Л. В. Моніторинг якості системи підготовки та підвищення кваліфікації викладачів вищої школи. *Використання технологій менеджменту якості в управлінні закладами освіти*: зб. матеріалів II регіональної наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 20 листоп. 2018 р.). / укладачі: Брик Р. С., Дідух Т. Г. Тернопіль, 2019. С. 35–42.

5. Лебедик Л. В. Освітній менеджмент в системі педагогічної підготовки магістрів економіки. *Вища освіта України*. Темат. вип. «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». 2008. Дод. 3., Т. IV (11). С. 377–383.

6. Лебедик Л. В. Підготовка фахівців для системи спеціальної освіти на засадах педагогічного менеджменту. *Корекційно-реабілітаційна діяльність: стратегії розвитку у національному та світовому вимірі* : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. (25 листоп. 2020 р., м. Суми). Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. С. 316–320.

7. Лебедик Л. Розвиток лідерства майбутніх менеджерів у технологіях кооперативного навчання. *Шлях освіти*. 2008. № 3. С. 22–25.

8. Психолого-педагогічні аспекти реалізації сучасних методів навчання у вищій школі : навч. посіб. / за ред. М. В. Артюшиної, О. М. Котикової, Г. М. Романової. К. : КНЕУ, 2007. 528 с.

9. Стрельніков В. Дидактичне проектування у контексті Болонського процесу. *Педагогіка і психологія професійної освіти: Науково-метод. журнал*. 2005. № 4. С. 21–31.

10. Стрельніков В. Ю. Етапи проектування професійно-орієнтованої дидактичної системи у вищому навчальному закладі. *Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка і психологія: Зб. наук. пр.* Чернівці : Рута, 2004. Вип. 208. С. 185–189.

11. Стрельніков В. Концепція проектування професійно орієнтованої дидактичної системи підготовки фахівців на засадах Болонського процесу. *Педагогіка і психологія професійної освіти: Науково-метод. журнал*. 2005. № 3. С. 18–30.

12. Стрельніков В. Ю. Педагогічна майстерність викладача у проектуванні мети навчання студента. *Зб. наук. пр. № 33*. Хмельницький: Видавництво Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, 2005. Ч. II. С. 117–120.

13. Стрельніков В. Підготовка викладачів до проектування дидактичних систем. *Педагогіка і психологія професійної освіти: Науково-метод. журнал*. 2006. № 2. С. 9–23.

14. Стрельніков В. Ю. Проектування дидактичної системи навчального закладу згідно вимог Болонського процесу. Навчально-методичний посібник для слухачів курсів. Полтава: РВВ ПУСКУ, 2004. 35 с.

15. Стрельніков В. Ю. Проектування дидактичної системи підготовки бакалаврів економіки на основі міжнародних стандартів ISO 9001. *Зб. наук. пр. ПДПУ імені В. Г. Короленка. Серія «Педагогічні науки»*. Полтава: Видавництво «Фірма «Техсервіс», 2005. Вип. 7 (46). С. 228–238.

16. Стрельніков В. Ю. Проектування професійно-орієнтованих інформаційних технологій у вищій школі. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Зб. наук. пр. / Редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін. Київ-Вінниця: ДОВ Вінниця, 2004. Вип. 6. С. 599–608.

17. Стрельніков В. Ю. Проектування професійно-орієнтованої дидактичної системи підготовки бакалаврів економіки : монографія. Полтава : РВЦ ПУСКУ, 2006. 375 с.

18. Стрельніков В. Ю. Розвиток професійної компетентності вчителів у закладах післядипломної освіти : автореф. дис. канд. пед. наук. Київ, 1995. 24 с.

19. Стрельніков В. Складники особистісно-професійної компетентності викладача закладу післядипломної освіти. *Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти* : зб. наук. пр. II Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (23 трав. 2019 р., Суми). Суми: КЗ СОППО, 2019. URL:

<https://drive.google.com/file/d/1wFLXdkIHnKIfcI4ZDrCdSUO2PfkfObdJ/view>

20. Стрельников В. Ю. Теоретичні засади проектування професійно орієнтованої дидактичної системи. *Постметодика*. 2004. № 4. С. 53–58.

21. Стрельников В. Ю. Теоретичні засади проектування професійно-орієнтованої дидактичної системи (підготовка бакалаврів економіки). Монографія. Полтава: РВЦ ПУСКУ, 2005. 329 с.

22. Стрельников В. Ю. Теоретичні основи проектування як складової професійної діяльності педагога. *Імідж сучасного педагога*. 2004. № 7. С. 31–33.

23. Стрельников В. Ю. Философские основы проектирования дидактических систем в русле компетентностного подхода. *Теоретико-методические основы внедрения компетентностного подхода в высшей школе*: монографія / под ред. д. пед. н., проф. В. Ю. Стрельникова. Харьков : Издательство Иванченко И. С., 2018. С. 9–28.

УДК 95(477)

Вацеба Володимир Ярославович,
кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної географії та
екологічного менеджменту Чернівецького
національного університету
імені Юрія Федьковича, м. Чернівці

ПРЕДМЕТ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ ТА ХАРАКТЕРНІ РИСИ ІСТОРИЧНОГО ПІЗНАННЯ

Предмет історичної науки – провідні тенденції й закономірності історичного розвитку природи і суспільства в усіх виявах, аспектах, хронологічній наступності від найдавніших часів до наших днів. Таке загальне визначення предмета історичної науки конкретизується стосовно кожної її галузі, кожної історичної дисципліни. Зокрема, предметом всесвітньої історії є певні просторові, часові межі та закономірності розвитку всього людства (всесвітньо історичні) або його частини (локально історичні або регіональні) в контексті глобальних тенденцій цілісності світу.

Предметом історії України є провідні тенденції етногенезу українського народу, його діяльності в усіх сферах суспільного, державно-політичного, соціально-економічного й духовного життя на всіх етапах історичного розвитку; предметом історіографії – закономірності зародження й розвитку історичних знань, історичної науки в цілому. Ще ретельніше окреслюється предмет кожного конкретного історичного дослідження, що зумовлено як